

Навіть у самий похмурий осінній дощ не варто забувати, що небо насправді блакитне — треба лише трохи почекаати.

19 листопада – День працівників гідрометеорологічної служби України

В 2021 році гідрометеорологічна спільнота України відзначає 100-річчя гідрометеорологічної служби

Від створення Укрмету 1921 року й до сьогодні національна гідрометеорологічна служба України пройшла славний шлях становлення, розвитку і трансформації для вирішення завдань, що поставали на різних історичних етапах.

Історична довідка

Візуальні спостереження за погодою, станом річок на території сучасної України проводили ще за часів Київської Русі. Літописи X-XII сторіч містять відомості про екстремальні природні явища – буревії, посухи, катастрофічні повені або пересихання річок.

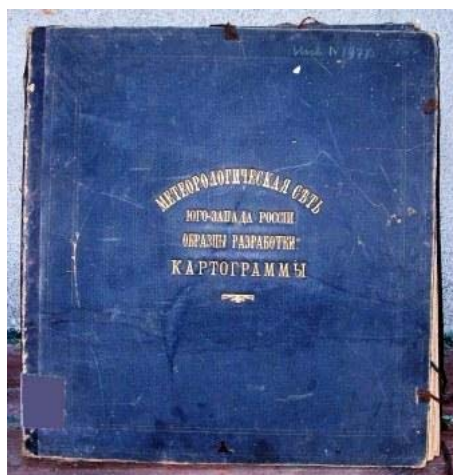
Перші систематичні метеорологічні спостереження в Україні були розпочаті в Харкові, і проводилися в 1738-1741 рр. В Києві лікар Лерхе почав проводити вимірювання в 1770-1771 рр.

Перша в Україні метеорологічна обсерваторія виникла в Луганську в 1836 р, в якій безперервно з 1839 р. проводилися спостереження протягом 68 років.

З 1838 р. професор фізико-математичного відділення Харківського університету В. І. Лапшин вів регулярні метеорологічні спостереження. Результати їх він опублікував в 1840 р, а в 1851 р. з'явилася його робота «Кілька кліматичних даних, що відносяться до міста Харкова».

В організованому в Одесі в 1820 р. Рішельєвському ліцеї, також проводились спостереження над погодою.

З книги А. В. Клоссовського «Клімат Одеси»: «Для Одеси є спостереження минулих років: « ... Спостереження професора Рішельєвського ліцею Гасгагена над температурою від травня 1839 року по травень 1850 року. Частина спостережень надрукована в «Зводі магнітних і метеорологічних спостережень» Купфера за 1846 р. Спостереження над температурою від 1859 по 1861 рр. вироблені учителем ДЮВАР при Рішельєвському ліцеї».

АЛЕКСАНДР ВИКЕНТЬЕВИЧ КЛОССОВСКИЙ (1856—1917)

1865 рік став роком організації Новоросійського університету в Одесі на базі Рішельєвського ліцею. І на базі кафедри фізичної географії була створена метеорологічна станція (обсерваторія) другого розряду, на якій почались вимірювання метеорологічних величин атмосфери. Регулярні метеоспостереження в обсерваторії розпочато 1 січня 1866 р.

До кінця 1886 року в Херсонській губернії було створено 67 метеостанцій, а наприкінці XIX сторіччя діяла Придніпровська мережа метеорологічних станцій – приблизно 700 пунктів спостережень. До 1914 року майже при кожній земській управі були станції, а при деяких – і метеорологічні бюро. Перша світова, а згодом і Визвольні змагання призупинили розвиток гідрометеорологічних спостережень. (Ліпінський В. М., Урядовий кур'єр 15.11.2021р.)

Швидкий розвиток гідрометеорологічної справи в Україні на державному рівні почався після створення в 1921 року Української метеорологічної служби – Укрмету. Це відбулося шляхом ухвалення декрету Ради народних комісарів УСРР від 19 листопада 1921 року «Про метеорологічну службу України». Ним доручено «всі метеорологічні організації, установи та окремі роботи, які існують в УСРР, об'єднати в одну загальнодержавну організацію – Українську Метеорологічну Службу».

Керівництво всією метеорологічною справою в УСРР покладалось на Метеорологічну секцію сільськогосподарського наукового комітету Наркомзему – Укрмет, який став центральною метеорологічною установою республіки. Також встановлювалося, що оригінали метеорологічних

(геофізичних) спостережень, які проводили будь-які станції в межах УСРР, мали зберігатись в архівах Укрмету.

Друге важливе рішення, яке ще більше посилювало централізацію всієї гідрометеорологічної справи, – створення у грудні 1929 року Гідрометеорологічного комітету при Раді народних комісарів УСРР, до складу якого ввійшли всі метеорологічні та гідрологічні установи, що існували в Україні. Так було завершено створення єдиної державної гідрометеорологічної служби.

У 1933-1936 роках служба мала назву «Головне управління єдиної гідрометеорологічної служби при Наркомземі УСРР». У 1936-1940 рр. на території України було два управління гідрометеорологічної служби Головного управління Гідрометеорологічної служби при Раднаркомі СРСР – Київське та Харківське. У 1940-1941 рр. вже функціонувало Управління гідрометеорологічної служби УРСР при Раднаркомі УРСР.

У 1941-1946 роках Українська гідрометслужба перебувала у складі військових округів: Харківського, Сталінградського, Південно-Уральського, Київського. Після війни у 1946-1991 рр. служба мала назви: Українське республіканське управління гідрометеорологічної служби Головного управління гідрометслужби при Раді міністрів СРСР; Українське республіканське управління по гідрометеорології і контролю природного середовища (а згодом Українське республіканське управління по гідрометеорології) Держкомгідромету СРСР. (*Ліпінський В.М., Урядовий кур'єр 15.11.2021р.*)

У незалежній Україні у 1991-1999 роках служба мала найвищий статус центрального органу виконавчої влади – Державний комітет (в невеликий період – комітет) України по гідрометеорології. Надалі, у 1999-2001 роках статус знизився до департаменту гідрометеорологічної служби і моніторингу у складі Мінприроди України. У 2001-2010 рр. служба підвищила статус до урядового органу державного управління – спочатку у складі Мінприроди України, а потім – МНС. З 2011 року статус служби суттєво знизився – до управління гідрометеорології у складі МНС, яке згодом стало ДСНС.

У 1953 р. було створено Український науково-дослідний гідрометеорологічний інститут. У 1960-х роках розпочалися науково-дослідні й експериментальні роботи з активних впливів на метеорологічні процеси. У 1970-1980-х активно розвивали роботи з вивчення стану забруднення.

Подлежит опубликованию.
(Прот. № II 9 п. I)

Д Е К Р Е Т
СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ УССР ОТ 19 НОЯБРЯ 1921 ГОДА
г. Харьков.

" О МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЕ НА У К Р А И Н Е ".

На основании декрета СНК РСФСР, от 27 июня 1921 г., Совет Народных Комиссаров УССР ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Все метеорологические организации, учреждения и отдельные работы, существующие в УССР, объединить в одну общегосударственную организацию Украинскую Метеорологическую Службу.

2. Руководство всем метеорологическим делом в УССР возложить на Метеорологическую секцию сельско-хозяйственного научного Комитета Наркомзема, Укрмет, являющийся центральным метеорологическим учреждением Республики.

3. Связь метеорологической службы УССР с таковой же службой РСФСР и других стран осуществлять через Укрмет.

4. В целях возможно полного и своевременного обслуживания различных местностей УССР и для ближайшего руководства дела на местах, Укрмету организовать районные метеорологические органы и основную сеть метеорологических (геофизических) станций разного наименования.

ПРИМЕЧАНИЕ: Организация и деятельность станций, оставленные вне основной сети определяются специальной инструкцией Укрмета.

5. Ведомствам и учреждениям воспрещается иметь отдельную от Укрмета службу погоды (предсказания, предостережения, информация погоды); существующие отдельные ведомственные организации этого рода передаются в ведение — Укрмета, в порядке особой его инструкции и входит в состав единой для УССР службы погоды.

6. Подлинники метеорологических (геофизических) наблюдений, производимых какими бы то ни было станциями в пределах УССР, хранить в архивах Укрмета.

7. Для согласования метеорологической службы потребностями разных отраслей народного хозяйства при Укрмете под председательством Завукрмета, состоит Комитет из представителей заинтересованных ведомств и учреждений.

8. В случае надобности для какого либо учреждения или ведомства иметь в данной местности метеорологическую сеть более густую, чем основная государственная Укрмета, учреждение или ведомство вносить проект такой сети на рассмотрение и утверждение Междоместного Комитета при Укрмете. Научное и Научно-организационное руководство такими местными сетями, Укрмет осуществляет через свои районные органы.

9. Укрмет созывает по мере надобности Всеукраинский или районные геофизические и в частности метеорологические съезды и совещания в целях согласования деятельности всех существующих в Республике метеорологических (геофизических) учреждений и для рассмотрения касающихся метеорологии вопросов, возбуждаемых разными ведомствами и учреждениями.

10. Служебные жилые и нежилые помещения, принадлежащие Укрмету и его учреждениям, как центральным, так и местным, а также территории наружных установок, работающих приборов с определенной защитной полосой вокруг, которая устанавливается Укрметом в зависимости от условий в каждом случае отдельно не могут быть заняты другими учреждениями ни отведены под простой или для чего либо иного, а те которые были заняты раньше должны быть по первому требованию Укрмета, освобождены в срок, который устанавливается по соглашению Укрмета с учреждением, их занимающим, причем срок этот не может быть более одного месяца со дня заявления требования.

11. Положения, касающиеся внутренней организации Укрмета в научном административном и хозяйственном отношениях, выбираются Укрметом и утверждаются в общем порядке народным Комиссариатом Земледелия.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ СОВЕТА НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ УССР.

УПРАВЛЯЮЩИЙ ДЕЛАМИ СОВНАРКОМА.

М. Г. Мухоморов
П. С. Погода

Національна гідрометеорологічна служба, яка функціонує у складі ДСНС України та відіграє ключову роль в отриманні даних про поточні та очікувані гідрометеорологічні умови, сучасний клімат, його можливі коливання та зміни в майбутньому, прогнозування та попередження стихійних гідрометеорологічних явищ. Повсякденна цілодобова робота метеорологів, гідрологів, синоптиків дає можливість завчасно вжити заходів до запобігання можливих збитків від небезпечних явищ погоди.

Український гідрометеорологічний центр (правонаступник Державної гідрометеорологічної служби України) – державна установа в складі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, що провадить метеорологічні та гідрологічні спостереження на території України. УкрГМЦ у межах своєї компетенції реалізує державну політику у сфері гідрометеорології та моніторингу довкілля та здійснює управління і контроль у сфері гідрометеорологічної діяльності. Діяльність УкрГМЦ спрямовується, координується та контролюється Департаментом з питань цивільного захисту ДСНС України.

В апараті ДСНС України діє Управління гідрометеорології, яке розробляє пропозиції щодо формування та реалізації державної політики у сфері гідрометеорологічної діяльності, аналізує в межах компетенції діяльність керівництва Українського гідрометеорологічного центру, Державного підприємства «Український авіаційний метеорологічний центр» та Українського гідрометеорологічного інституту. Управління гідрометеорології підпорядковується заступнику голови ДСНС України.

Основу системи спостережень складають 124 метеорологічні станції, 22 авіаметеорологічні, сім аерологічних, п'ять радіолокаційних, понад 25 гідрологічних станцій і підрозділів, 10 морських, три спеціалізовані агрометеорологічні, дві воднобалансові, дві сніголавинні, одна селестокова, озерні станції на водосховищах, 341 гідрологічний річковий, 59 озерних, 10 морських постів, значна кількість метеорологічних та агрометеорологічних постів. Базові спостереження за забрудненням атмосферного повітря проводяться на 129 стаціонарних постах у 39 містах, поверхневих вод суші у 201 пункті, морських вод у 56 пунктах, ґрунтів у 19 адміністративних районах. В Україні функціонує розгалужена радіометрична мережа. Гідрометеорологічна служба України має експедиційні судна річкового, озерного та морського типу.

Щорічно організації гідрометеорологічної служби країни дають близько 275 тисяч прогнозів і попереджень, у тому числі близько 1,5 тисяч оперативних інформацій і спеціальних доповідей; більше 7

тисяч щоденних гідрометеорологічних бюлетенів, близько тисячі агрометбюлетеней, близько 80 тисяч метеорологічних і 100 тисяч авіаметеорологічних прогнозів, близько 5 тисяч попереджень про небезпечні та стихійні гідрометеорологічні явища.

Гідрометеорологічна служба належить до однієї з найбільш наукоємних галузей. На гідрометеорологічній мережі спостережень експлуатується понад 22 тисяч засобів виміральної техніки гідрометеорологічного та аналітичного призначення, автоматизованих метеорологічних станцій, метеорологічних та аерологічних радіолокаторів, станцій прийому супутникової інформації тощо.

Україна є членом-засновником Всесвітньої Метеорологічної Організації (ВМО) з 1948 року. Інформація низки метеорологічних та аерологічних українських станцій постійно надходить до Глобальної системи телез'язку ВМО. Також гідрометслужба бере участь у процесі інтеграції нашої країни в Європейський Союз, виконуючи профільні Директиви Європейського Парламенту та Ради Європи.

Головним завданням гідрометеорологічної служби залишається забезпечення стійкого функціонування державної системи гідрометеорологічних спостережень і прогнозування, її подальший технічний та технологічний розвиток, удосконалення системи гідрометеорологічного забезпечення органів державної влади, галузей економіки та населення, перш за все, під час загрози формування, розвитку та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій гідрометеорологічного походження.

Протягом свого функціонування гідрометеорологічній службі незалежної України вдалося виростити і зберегти головне своє багатство – високоосвічених професіоналів, відданих своїй справі ентузіастів, багато з яких мають державні нагороди, відомчі відзнаки. Саме висока кваліфікація, енергія і любов до своєї справи більш ніж 5 тисяч працівників всіх рівнів дає можливість державній гідрометеорологічній службі належним чином виконувати свої завдання.

У Гідрометеорологічній службі працювали й працюють фахівці, віддані роботі, діяльність, енергія та любов яких до своєї справи дають змогу із честю виконувати поставлені завдання. Серед керівників Гідрометслужби як урядового органу М. Данилевський (працював у 1921-1929), І. Касяненко (1929-1934), П. Хейнолайнен (1934-1937), Т. Богатир (1939-1943, 1944-1973), М. Скрипник (1973-1993), В. Ліпінський (1993-2010). Троє останніх керівників обіймали посади загалом майже 70 років, що свідчить про стабільність у функціонуванні системи Гідрометслужби. Із 2011 року Український гідрометцентр (УкрГМЦ) - головна організація в системі Гідрометслужби у складі ДСНС України. Директор УкрГМЦ – М. Кульбіда. *(Ліпінський В.М., Урядовий кур'єр 15.11.2021р.)*

Гідрометеорологічна служба України славиться плеядою талановитих керівників, учених і висококваліфікованих спеціалістів. Серед них слід

згадати М. Абашина, А. Огієвського, Д. Бурцева, О. Гринька, В. Громова, М. Данилюка, В. Дугінова, В. Костіна, В. Лила, К. Логвинова, П. Рудика, М. Цупенка, П. Шендрика, яких, на жаль, уже немає серед нас. А серед нині живих О. Косовець, С. Литвин, В. Манукало, В. Осадчий, Н. Токар.

Головною кузнею висококваліфікованих кадрів для гідрометеорологічної служби не тільки України, а й багатьох інших країн світу з 1932 року і понині залишається Одеський державний екологічний університет (Одеський гідрометеорологічний інститут до 2001р.). З діяльністю нашого навчального закладу пов'язані імена таких визначних діячів гідрометеорологічної науки, як Грінвальда Д.І., Кобуса Г.Л., Бурмана Е.А., Раєвського О.М., Бефані А.М. та Бефані Н.Ф., Ківганова А.Ф., Шнайдемана В.А., Синициної Н.І., Івус Г.П., Суховій В.Ф. та багатьох інших.

*З нагоди професійного свята, гідрометеорологічний інститут вітає усіх колег зі **100-річчям** гідрометеорологічної служби України. Зичимо міцного здоров'я, гарного настрою, невичерпного оптимізму та енергії, підкорення нових професійних вершин, доброї погоди у Ваших родинах та посмішок на Ваших обличчях!*

